

SOLSKI PRIJATEL.

Izhaja vsak torek na pol poli in velja na leto 2 fl. 12 kr. po pošti 2 fl. brez pošte.

Číslo 44.

V torek 26. oktobra 1852.

I. tečaj.

Mir v šoli.

Mir ali pokojnost je naj potrebniši lastnost vsake šole. Tudi mora vsak učitelj poterditi, da tista šola, kjer se šiba le prepo-gostó rabi, malo ali pa clo nič ne velja.

Učitelj mora tedaj skerbeti, da svojo šolo le veliko več z lepo besedo in s prijaznimi opomini, to je brez šibe, mirno in pokojno ohrani. Tukaj podamo „šolsk. prijatl.“ nekaj tacih opominov. Uči-telj naj danas ti, jutre drugi pomoček svojim šolarjem prinese, kakor ve in vidi, da bo bolj teknilo.

Postavim, učitelj naj reče:

1. Danas dovolim vsim razposajenim šolarjem, da naj le šume in govore. Toda dobro si zapomnite, le razposajenim dovolim to. Pridni naj pa le prav tiho in mirno bodo, da bom po tem natanko zvedel, koliko imam pridnih, in koliko pa razposajenih šolarjev.

2. Danas se hočem prepričati, ali bodo fantiči ali dekliči bolj pri miru. Skoraj se mi zdi, da bodo dekliči bolj pri miru. To bi fantam ne bilo lepo. (Če so sami fantje, se pa klopi odmerijo.)

3. Danas je v šoli prav veselo. Kamor pogledam, je vse tiho in mirno. Se nepokojneži danas pri miru sede. Bom le vidil, če bote pač do konca tako ostali. Naredite mi to veselje!

4. Danas prav živo zapovem, da naj vsi šolarji prav tihi in mirni bojo. Bom le vidil, koliko šolarjev imam, ki me še radi ubogajo.

5. Danas vidim, da sté še vsi prav lepo pri miru. Če bote do konca tako ostali, vam bom nekaj prav lepega povedal. (Obljuba se pa mora vselej społniti.)

6. Če kateri šolar še tako na skrivnem kaj govori in počne, če ga tudi učitelj ne vidi, ga le vendar eden vidi in natanko sliši. Kaj menite, kdo je ti? Dobro si tedaj zapomnite:

Bog je, ki vidi vse,

Kar se skrivnaj počne.

7. Tukaj imam bel popirček. Zgoraj je zapisana pregerda beseda: „Nepokojneži.“ Kdor bo le količkaj govoril, se bo moral na ti popirček sam zapisati. J. mu ga bo pa tje prinesel.

8. Kaj ne, vi imate radi, če sim z vami dober in prijazen. Glejte, to si prav lahko naredite. Kako?

9. Kaj vam je ljubše, če je tamno in deževno vreme, ali pa če sončice lepo sije? Vidite, v šoli je tudi tako. Če ste mirni in tihi, se mi zdi, kakor da bi sonce lepo sijalo. Če ste pa nepokojni, se mi zdi, kakor da bi bilo gerdo in deževno vreme. Naredite tedaj, da bode sonce sijalo!

10. Šolar mora v šoli viditi in ne viditi, slišati in ne slišati. To je, šolar mora viditi, kar mu na tabli in v bukvah kažemo. Viditi in slišati pa ne sme, kar nepokojneži in malopridneži delajo.

11. Vsak šolar posebej naj misli, da je z učiteljem prav sam v šoli. Po tem takem mu gotovo ne bo na misel prišlo, da bi s katerim kaj šeptal in govoril.

12. Na koncu uka bom tiste šolarje, ki bodo zdaj pridni, imenoval. Bom vidil ali jih bo kaj veliko, ali ne.

13. Zraven vidljivega šolskega orodja mora vsaki šolar tudi še neko drugo potrebno orodje seboj prinesiti. In to orodje je: „Pridnost, paznost in mir.“ Hočem viditi, koliko šolarjev ima le to potrebno in lepo orodje že danas pri sebi.

14. Šola je podobna somnju, kjer se veliko veliko lahko in prav po ceni nakupi. Denar, ki se v šoli z njim kupuje, je: „Pridnost, paznost in mir.“ Nakupijo se lahko potrebne vednosti, modrost, ljubezen učiteljev in staršev itd. Bom le vidil, koliko imam kaj tacih kupcev na našem somnju.

15. Ljubeznivi Izveličar pravi: „Pustite otročiče k meni!“ On pa s tim le meni dobre in pridne otroke. Da bodo tedaj tudi vam te lepe besede veljale, kako morate biti? A. Pr.

Kosilice slēpe babice.

(Dalje.)

Tatič.

Blagoslav (Alfons) in Bolbart (Fulbert) sta ravno v tisti vasi stanovala; in ker so njujni stariši sosedi bili, sta bila tako reči vkup odgojena (izrejena), ter se nista nigdar zapustila. Blagoslav ves živ, pa odkritoserčen in dobrega serca, se je svojemu mlademu prijatliču serčno prikupil; kadar so ga drugi hudobni fantini nadlegovali in dražili, si je prizadeval ga braniti, in z vsim, kar je imel k strani spraviti; večkrat je clo njegov dolg na se vzel, da bi le Bolbartič kaznovan ne bil.

Obiteljici (družini) teh dveh otrok niste bile bogate; ko sta 9 let starosti štela, jima rečejo stariši, da več ne morejo pomagati jima, kot učenika plačati, da se bodeta učila; za manjše stroške sta si morala sama denar prislužiti, in jih oskerbeti. Ta dva fanta sta si eden drugimu svetovala, kako naj bi storila. Oba sta se rada čedno oblačila; zatorej je bilo potrebno premisliti, kako bi se denar dobil. Bolbart si je s tim pred šel, da k bogatim ljudem na vasi v službo pojde; Blagoslav pa noče nič od tega slišati. Ako bi se jesti dobilo, bi se vsakej reči podvergel, ko pa še najni stariši za naju skerbijo, pravi on, bi dro hotla midva za vse služiti?

Ti si se od svojega strica jerbasar učil, da znaš lepe jerbasčike delati, to je dro ročno delo za te, ko lahko sedi ali pa stojš raven. Kadar jih bodeš že kako dvanajsterino naredil, jih bode naju eden v mesto na prodaj nesel. Jaz znam progle in obišance na ptice nastavljati; nadjam se, da jih bodem mnogo vjel, in jih bodeva tudi prodala, pravi Blagoslav.

Bolbart privoli svojemu prijatlu, kar je rekel, in sta si izrok, da bodeta dobiček od ptic in jerbasov med seboj delila. Oba začneta prav pridno delati. Blagoslav je v treh dneh okoli pet deset ptic vjel in tudi mnogih vmes s pisanimi peresi; kar je lepih bilo, je žive pustil, da jih nekemu znancu, ptičarju, da; ostale je pa v mesto na sejem prodajat nesel. Osem dvajsetic in deset krajcarjev je za nje skupil, ktere sta zdaj med seboj razdelila. Bol-

bart pa ni bil zadovoljen s svojim deležem, ki ga je z jezoj vzel. To mora eden neumnen biti, da ne zna več skupiti iz njih; kaj pa si počel? Povej mi. Jaz sim naj pred k ptičarju Matevžu šel, in moje ptice so mu dopadle; sedem dvajsetic sim za nje tirjal, kterih mi on taki (hitro) našteje. —

Na to nič ne rečem. Matevž se na to zastopi, čez to tudi ni kar reči. Ali škerjanci in ostale ptičice? — Prodajat sim jih nesel, pa skori nihčér jih ni hotel kupiti; ko je to že en čas terpelo, in se mračiti začelo, sim bil prisilen dati jih. Neka gospa pride do mene, vzame mi ptice iz rok in vpraša, koliko bi ve-ljale; jaz pa pravim: trideset krajcarjev, več niso vredne bile; ona mi jih na to hitro v roke stisne in odide.

Neumnež si, kar te je!

Zakaj da pa neumnež? Ali bi jo imel goljfati? Ako ti to želiš, se bodeva taki razderla, ker nočem več potle s teboj pe-čati se. Bolbart molči; dobri Blagoslav pa misli, da se zarad tega sramuje in kesa, kar mu je rekel; pa ni bila taka. H kraju tedna je Bolbartič dvanajst jerbasov raznih oblik dodelal; zdaj pride na njega versta na prodaj nesti, ter Blagoslavove ptice tu-di vzame.

On ne pozabi tako ravnati, kakor je navajen bil; najde zvijač, proda svojo robo za več, kar je vredna, poda se domu, ter ne prinese manj kot 20 dvajsetic. Domu grede, začne sam pri sebi misliti: če jaz Blagoslavu resnico povem, se bode serdil z menoj in poreče, da sim goljuf; le sedem dvajsetic mu bodem dal, ter bode mislil, da sim jih 14 skupil. Tako je on storil.

Skoz tri leta je Bolbart svojega tovaršiča tako goljufoval, in ti dobički so toliko iznesli, da je, podavši se v svoje pregrešno djanje, na uk pozabil. Blagoslav pa, ki je mnogo manj denarjev v roke dobil, ni hotel svoj nauk zanemarati, in tako je 12 let star že prav lepo in prav pisal, pa tudi dobro računati znal. V tem času so stariši ovih dveh otrok zaporedoma pomerli; ker sta zdaj sama ostala, je bilo jima treba, za kruh skerbeti.

Bilježnik (notar) tega kraja, ki je lepo zaderžanje in dobro glavico Blagoslava dobro poznal, ga vzame v svoj uk, misleč ga postaviti enkrat za prvega svojih služnih. Bolbart pa ni slo-

vel, in nihčér ni na njega mislil; poda se v mesto in k nekemu cvetličnemu vertnarju v službo stopi. Blagoslav poln dobrega serca za svojega tovarša, mu polovico svojih prihrankov da, in pristavi, da še njega nigdar pozabil ni.

Bolbart pa ni bil tak, da bi ga bil mogel zavred imeti; on je vedno le za sebe skerbél, ker je mislil, da bode Blagoslav naj manj tri leta se učiti moral, zraven nič pridelal, in zatorej mu pomagati ne bode mogel; on mu za tega delj nigdar ne piše, in si le s tím zmiram glavo lomi, kako bi si vse zaupanje svojega gospoda pridobil, da bi ga lože po svojem skrivši za kaj opravil.

On se je tako znal hliniti, da se mu je vsak vdál. Ni dolgo terpelo, je vertnarja res našgal; zaupaje mu, kot sam sebi, pošle ga cvetlice in rastlice prodajat; ali v šestih mescih je začutil, da ga je okradel, ter ga spodi. Bolbart gre drugim ljudem služít, pa povsod so ga zavolj slabega djanja spodili, rakom žvižgat.

V takem grešnem življenju je svojo mladost hudo pokvaril. Blagoslav pa, ki je dobro glavo imel in se lepo zadržal, si prizadobi čest in zaupanje svojega gospoda, koji ga v dveh letih za prvega mladenča (tergovski sluga) postavi, in mu mezdo (plača) odloči.

Blagoslav je tolikokrat Bolbartu pisal, pa ti mu nigdar ni odgovoril; vidši zadnič, da je jako nehvaležen, ga pusti in ne misli več na njega.

Med tim je osem let prešlo in Blagoslav že tergovski pomagavec pri dvajset letih, biva naj pridnejši mladenč, ker je svoje opravila na tanjko in pošteno oskerbel, čedno in dvorljivo ljudem stregel, ne jemaje daril od nikogar.

Bilježnik je v nekem velikem mestu, ki je čez 20 milj od njegove vasi ležalo, važne opravila imel, ali hud nahod (katar) mu ne pripusti na pot podati se, ter svojega prvega pomagavca pošle, dobro vedši, da njegove dela v boljših rokah biti ne morejo. Blagoslav oskerbevši zvesto svoje naročila in to vse v prid svojega gospodarja, mu še tolikanj časa ostane, da je naj imenitnejše reči (predmete) v mestu pregledal,

Nekega dne, ko v prirodnivnico *) gre, zaderži ga množica ljudi, ki je proti sejmišču biričevskega poglavarja hrumela. On bi se bil rad ovej šundrastej prikazni le zognil, katero si v resnici žalostno domišlja; ali ljudstvo ga vleče in sili, da mora tje iti. Iz dobre osode zasliši, da je hudodělec, kterega so tje privlekli, le 2 uri na ogerline (v železje) in 5 let k težkim delom obsojen. Strah je minul, ker vidi, da nesrečnik ne bode umorjen, ter mirnejši postaja Blagoslav; ali kako bi ostal pokojen, kadar vidi grešnika pristopiti, in spozna ga, da je njegov tovarš v mladosti bil; uni Bolbart, kteremu je tako dobro hotel! Nekatere pravedne osebe, ki so blizo njega stale, začutijo, da mu je slabo prišlo, zapeljajo ga v neko štacuno, gder so mu po potrebi pomagali. Komej k sebi pride že vpraša, gde bi ječa nesrečnega Bolbarta bila, in taki gre tje čakati ga.

Davši majhno plačilo tamničarju, privoli mu z njim govoriti, nadjaje se v polnem kesu najti ga, ter misli, da bi ga tolažil. Bolbart zagleda ga, čuti se bolj prenaglen kot zadovoljen. — Le poglej! pravi Bolbart, ali nisim bil bedak, da sim se dal vjeti; ali tak velik čorej pa vonder nisim bil; že čez 10 let je, da sim se vadil goljšovati in pri tebi sim začel. Zdaj mu vse po poti pove, kar je storil, gde je stanoval, kako je svoje gospodarje goljfal, in tatvino, o kateri so ga zasačili, in potem v kazen obsodili. Blagoslav ves prestrašen in zmotjen ni vedel, kaj bi strastniku (človek grešne navade) rekel; vonder ga vpraša, kaj misli prihodnič storiti. Kadar bode ovih težkih pet let prešlo, ali ne bodem pred uiti mogel, pojdem pa daljč, daljč odtod v drug kraj, gder me ne poznajo; tam bodem tako varno svoje pregrešne navade na skrivšem doprinašal, da jih nikoli kdo ne bode spasel. Nesrečni človek! potem takem ti je dro mogoče, da človeškim postavam in človeškej kazni vbežiš; ali se pa božje kazni nič ne bojiš? Enkrat sim se je dro bal, ali zdaj, kadar mi na misel pride, si jo iz glave spravim, ker me nadleguje in muči.

Verjemi, Blagoslav, kar se je Bolbartič naučil, bo pa Bolbart znal; „stara navada je železna srajca;“ kradil sim, ko sim še bil majhen, in kradel bom do smerti. —

*) Prirodnivnica je izba, gder se rude, zeliša, živali itd. hranijo.

Blagoslav ves v strahu pobegne od tega v greh zaraščenega človeka, in sklene, da bode med vboge razdelil, kar ima njemu pripravljenega.

Blagoslav se je oženil; in velikobarti je to strašno prigodbo svojim ljubim otročičem pripovedoval, da bi spoznali, kako majhne napake ali mali grehi človeka vedno v večje grehe in pregrehe zapeljajo.

Drobtinčica.

* *Šolska preskušnja u Štebnu pri Bekštanju.* Vsako dobro delo, ako se prav in dobro doveršiti hoče, se mora z molitvico začeti; tudi šolska preskušnja v Maloški ljudski šoli se je 30. dan mesca Augusta ob 3 popoldne z molitvo pričela.

Učencev je bilo veliko število zbranih; vsih skupaj fantičov in deklic, praznično oblečenih je bilo 123 pričujočih. Tiho so sedeli, pazno na vsaktero prašanje poslušali in jaderno odgovarjali. Za darila pripravnih knjižic so gospod kaplan Dürnwirth osem v šolo prinesli, s katerimi so bili obdarovani štirji učenci drugiga, štirji pa perviga razreda, namreč fajsti, kateri so se posebno dobro obnašali, ne le pri preskušnji, ampak skozi celo leto v čerkvi, v šoli in zunaj šole.

Prijatlev mladine je v naši okolici veliko; pa za šolo posebno vnetih je malo. Duhovni gospodje naše fare le se zamorejo pravi prijatli tukajšne šolske mladine imenovati, tudi le ti so svojo milo roko odperli in darove pridnim učencam pripravili, katerim od šolske mladine posebna hvala slovi.

Tega ni treba terdit in dokazovati, da so se učenci pri vsih šolskih predmetih izverstno vedli; sloveče ime gosp. izgledniga učitelja, Sim. Wigele, je za to porok. Zatega voljo le nagovor, kteriga je nek mali, komaj sedem let star fantiček, po dokončani preskušnji govoril, v katerim je serčno zahvalo vsih pričujočih učencev izrekel, naj tukaj stoji: „Hvaljen bodi Jezus Kristus! Visokovredni gospodi in šolski prijatli!“

„V imenu vsih pričujočih učencev in učenk prosim Vas ponižno, pričujoči gospodi in šolski prijatli, mi dovoliti, nekatere besede hvaležnosti in ponižne prošnje govoriti.“—

Resnično, slabo je še naše spoznanje, kratek naš pogled in majheno naše vedenje v rečeh, katere našo časno in večno srečo zadenejo, alj nekoliko že spoznamo velike dobrote, katere so nam naši predpostavljeni, naši dobrotniki in naši učenci v pretečenim šolskim letu skazali. Zato zahvalim se jaz v imenu vsih pričujočih učencev ponižno naj popred Vam, visokovredni gospod Dehant, za Vašo veliko ljubezen in prijaznost, s katero ste nas dans razveselili, da ste nas objiskali in nas tako ljubeznivo poslušali. Vam tudi se zahvalim visokovredni gospod fajmošter za Vaše lepo viženje na potu čednosti in brumnosti, za vse dobro, kar ste nam skazali v šoli in zunaj šole; posebno in prav serčno pa izrečem mojo in vsih učencev zahvalo Vam, visokovredni gospod kaplan, naš ljubeznivi učenik keršanskih resnic, da ste tako poterpeжливо, tako ljubeznivo in krotko nas v pretečenim šolskim letu podučevali. Slednič tudi izrečem mojo zahvalo Vam šolski prijatli, da ste za šolo, za našo srečo in za našo omikanost tako skerbni in vneti bili.

Mojo v imenu vsih učencev izrečeno zahvalo ponovim še enkrat in se zahvalim za vse dobrote, ter tudi prosim ponižno, bodite in ostanite še zanaprej naši skerbni voditelji, naši vidni angeli varhi in svetovavci k vsimu dobrimu, da mi pred vsim hudim obvarvani srečno hodimo po potu pravice in brumnosti, da pridemo k Očetu v nebesih, kjer nas večno plačilo čaka, ktero mi vsi doseči želimo! Amen.“ —

Potem je jih bilo veliko s prav lepimi podobami obdarovanih; slednič so bili vsi ljubeznivo opomnjeni, šolske praznike lepo k dobrimu porabiti, skerbno ponavljati, kar so se naučili in potem so otročiči se veselo na dom podali, Boga hvalijoč, da je šolsko leto srečno dokončano.

Zastavica.

Če prav bereš, je reč, ki ima štiri noge. Če zmenjaš tihnice, je čas, ko zebe te.